

СИМПОЗИЈУМ EUCARPIAE У НОВОМ САДУ 1976.

У вријеме од 7—10. јуна 1976. одржан је у Новом Саду симпозијум секције о мутацијама и полиплоидима Европског друштва за проучавање и оплемењивање биља — Eucarpiae, који је организовао предсједник ове секције др Катарина Баројевић, проф. Новосадског универзитета у сарадњи са Институтом за пшеницу Пољопривредног факултета и Институтом за биологију Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду.

На овом симпозијуму учествовало је око 80 научних радника који се баве разним областима данас већ веома развијених наука о насљедности и оплемењивања биља, а посебно мутацијама и полиплоидима. Један број учесника био је са универзитета и одговарајућих научних институција из Југославије, а готово исто толики број из других европских и неких ваневропских земаља. Сједнице су одржаване у свечаној сали Пољопривредног факултета Универзитета у Новом Саду.

Симпозијум је имао свечани и радни дио. Читаво вријеме је радио у пленуму. Отворио га је и учеснике и госте поздравио предсједник Секције проф. др Катарина Баројевић, после чега су учеснике поздравили бираним ријечима и зажељели им добродошлицу, плодан рад и пријатан боравак у Новом Саду и Југославији секретар за пољопривреду Извршног вијећа Југославије инж. Иван Куштрак, потпредсједник Новосадске општинске скупштине др Бранка Лазић и ректор Новосадског универзитета проф. др Славко Баројевић.

Послије свечаног дијела у току овог и наредних дана Симпозијум је имао искључиво радни карактер. За то вријеме разматрани су прилично сложени, а по природи и разновидни проблеми из области мутација и полиплоидије: нови правци у оплемењивању биљака изазивањем мутација, оплемењивање биљака ради добијања бољег квалитета и већег садржаја протеина иза-

живањем мутација; хоплоиди, анеуплоиди и полиплоиди — њихово стварање и понашање у оплемењивању биљака, индуциране мутације са аспекта њихове адаптације и еволуције и мутације и отпорност биљака према биљним болестима.

Из ових области саопштено је укупно 40-ак научних радова, који ће се објавити у једном од наредних бројева „Генетике“ — гласила Друштва генетичара Југославије. Ови радови — неки мање неки више представљају прилог упознавању сложене природе мутација и полиплоида и уједно развоја науке о наслеђности и научне генетичке мисли.

Посљедњег дана симпозијума одржана је и генерална скупштина ове секције Eucarpiae на којој је изабрано и ново руководство у саставу К. Brietjes — председник, из Холандије, К. Боројевић из Југославије, W. Odenbach из СР Немачке, Jenssen из Данске и С. Low из Енглеске.

У међувремену су учесници симпозијума 9. и 10. јуна посетили експериментална поља Пољопривредног института и Пољопривредног факултета у Новом Саду — у Римским Шанчевима, на 8 км и у Србобрану на 33 км од Новог Сада.

Пољопривредни институт и Пољопривредни факултет у Новом Саду имају сада три сопствена експериментална поља: у Римским Шанчевима, Србобрану и Камендину, са укупно око 6 000 хектара веома плодног и уређеног земљишта са системом одводних а, дјелимично, и доводних канала. Ова поља служе наведеним институцијама као база за огледе и научни рад из области ратарског биља, у првом реду пшенице, кукуруза, репе, сунцокрета и биљака за исхрану стоке. Поред тога, они се користе за своје експерименте и бројним огледним пунктовима на друштвеним газдинствима широм Војводине, а за неке културе и цијеле земље.

Доминантно мјесто у научним и експерименталним радовима ових установа заузима без сумње, култура пшенице а потом кукуруза и репе.

На проучавању и унапређивању пшенице, раде већ дуже веома реномирани стручњаци ових установа, а према претходно усвојеном и веома амбициозном плану и програму рада.

Учесницима симпозијума указала се прилика да на овим пољима виде у макроогледима и у производњи у Србобрану усјеве 18 високородних сората пшенице, које су створене у Институту за пољопривредна истраживања и Заводу за генетику и оплемењивање биља, за услове интензивне производње у Југославији. Ове сорте веома су добро изгледале. Налазиле су се махом на прелазу из прецвјетања у фазу млијечног зрења и показале су

се довољно отпорним према полијегању упркос овогодишње натпросјечне количине киша — што се особито истиче ако се оне на пољу упореде са старим домаћим, недовољно отпорним сортама, које су већ биле сасвим полегле.

Према казивању аутора ових сората, у производњи Војводине се од њих најраније проширила квалитетна сорта бачка, а затим сава, бисерка и дрина. Сава данас показује тенденцију даљег ширења како у Војводини, тако и изван Војводине на нека подручја уже Србије, Хрватске и Босне. У сорте особито квалитетне спадају и партизанка, нова банатка, војвођанка и новосадска рана — 1 и 2, које су уз то приносније од безостаје — 1. Ове сорте су шта више ушле у мрежу међународних огледа и све се више користе у програмима хибридизације и у широкој производњи готово свих средњоевропских и источноевропских земаља.

На огледном пољу у Римским Шанчевима, ради се данас интензивно на даљем стварању и испробавању нових високородних сората пшенице са генетским потенцијалом за приносе веће од 100 тс/ха и веома добрим квалитетом. Поред тога, посвећује се одговарајућа пажња и стварању нових сората врло доброг квалитета и сората за специјалне намјене у исхрани људи и стоке. Учесницима симпозијума предочени су веома импресивни резултати таквог напорног сложеног научног и експерименталног рада на стварању генотипова и линија озиме пшенице које ће у природним географско-еколошким приликама Војводине и уз примјену интензивне агротехнике, са наводњавањем, имати класове са продукцијом од преко 1,5 g тежине зрна у склопу од 600 биљака на 1 m² и бити довољно отпорне према ниским температурама, а веома отпорне према полијегању и нападу биљних болести, превасходно лисне и црне рђе, пепелнице и фузаријума. Уз то, треба да се одликују високим интензитетом фотосинтетске активности, снажним коријеновим системом и што дужим периодом налијевања зрна. Генотипови са овим и неким другим позитивним особинама служе као матични материјал за стварање високородних и квалитетних нових сората.

Основни је метод оваквог рада хибридизација генетички дивергентних сората које имају такве особине и које се могу објединити и експресионирати у новим сортама. Као родитељски парови за укрштање употребљавају се домаће старије високородне и неке совјетске, италијанске, мексичке и друге стране сорте пшенице.

На овом пољу се у новије вријеме ради и на стварању нових високородних генотипова и сората *Triticale*.

Учесницима симпозијума пружила се прилика да се за време боравка у Новом Саду упознају и са знаменитостима и урбаном њепотама и карактеристикама главног града Војводине на Дунаву, да се са Петроварадинске тврђаве диве његовој панорами и да разгледају културно благо стварано и нађено на тлу Војводине и изложено у Новосадском музеју у развоју.

За учеснике симпозијума приредили су секретар за пољопривреду Извршног вијећа Војводине и потпредсједник Новосадске општинске скупштине свечане пријеме а организатори на крају Симпозијума заједничку вечеру.

Снажан утисак оставила је безпријекорна организација симпозијума, којом су домаћини обезбиједили све потребне услове и могућности за успјешан рад, измјену мисли и искустава и истодобно пријатан боравак у Новом Саду учесницима једног овако високог научног скупа — што је, природно, изазвало у њима осјећаје признања и трајне захвалности.

Др Љубо Павићевић

ТРЕЋИ ВИНОГРАДАРСКО-ВИНАРСКИ КОНГРЕС ЈУГОСЛАВИЈЕ

У конгресној сали великог хотела „Делфин“ код Пореча окупили су се од 21. до 23. априла ове године на свој Трећи конгрес бројни (преко 400) виноградарски, винарски и агроекономски стручњаци из свих крајева земље — како они из производње, прераде и промета, тако и са факултета, виших и средњих школа, из института и завода, из управе и разних асоцијација. Конгресу су присуствовали и веома угледни гости из иностранства професори и академици: Вранас (Француска), Стоев (Бугарска), Козма (Мађарска), Alleweldt (Западна Њемачка), почасни чланови Југословенског виноградарско-винарског научног друштва, који спадају међу најистакнутија имена савременог виноградарства у свијету.

Конгрес је радио у пленуму и у три секције: за виноградарство, за винарство и за економику.

Првог дана, на пленарном засиједању, поднијета су три реферата: Мјесто виноградарства у привреди СФРЈ и правци његовог развоја; Мјесто винарства у привреди СФРЈ и правци његовог развоја и Рејонизација виноградарства и могућности увођења виноградарског катастра. У рефератима и дискусији разматрали су се садашње стање и проблеми виноградарства и винарства у нашој земљи повезано са ситуацијом у свијету, анализирали пређени пут од Другог конгреса одржаног у Охриду.

1967, испољне тенденције и достигнућа а на основу свега тога предвиђали и предлагали даљи правци и путеви развитка и неопходне мјере да се постављене пројекције остваре.

Између осталог, констатовано је да, иако је наша земља на десетом мјесту у свијету по површинама под виноградима, ми смо ни изблиза искористили веома повољне природне услове за производњу грозђа и вина. Површине под виноградима у нас опадају док се у свијету углавном одржавају на једном стабилном нивоу. Опадање површина под виноградима изражено је само на индивидуалном сектору који чини око 88⁰/₁₀₀ укупних површина, и то нарочито на типичним виноградарским теренима, на нагибима, терасама, еродираним површинама, камењару и сл. Виногради се са тих терена селе на плодније и равнија земљишта на којима је могућа рационалнија организација производње и рада и, нарочито, боља примјена механизације.

Насупрот површинама под виноградима које опадају, производња грозђа је прилично стабилна. Његови су просјечни приноси, дакле, повећани. То се приписује интензивирању виноградарске производње, примјени савремених рјешења у подизању и експлоатацији винограда и њиховом сељењу на плоднија земљишта.

Напуштање винограда са типичних виноградарских положаја, на којима они дају производе врхунског квалитета, представља вишеструку штету, па се предлаже да се производња у њима штити посебним организационо-техничким (кооперација, рејонизација, катастар) и економским мјерама.

Примјењујући широко најсавременија достигнућа виноградарске науке друштвени сектор у виноградарству постигао је веома крупне резултате и у примјени модерних концепција, и у приносима и квалитету грозђа. Нарочито је значајно његово учешће у производњи стоног грозђа. Помањкање инвестиционих средстава, које се у мањој или већој мјери свуда осјећало, знатно је кочило ширење друштвених винограда. Стварање самоуправних фондова, који, поред иницијалних средстава, удружују и средства организација удруженог рада из производње, прераде и промета, оцијењено је као значајан корак у преовладавању досадашњих тешкоћа у кредитирању виноградарства и подрумарства. Инсистира се и на даљем побољшавању тих услова.

У производњи лозног садног материјала постигнути су значајни резултати. На том подручју треба посветити посебну пажњу употреби селекционисаног репроматеријала, нарочито са здравственог гледишта (вируси).

Научноистраживачка служба — институти и заводи — дали су у овом периоду велики допринос развитку виноградарске науке и унапређивању виноградарске праксе иако њихов матери-

јални положај није на задовољавајућем нивоу. Очекује се да ће се он кроз нове самоуправне интересне заједнице знатно поправити.

У протеклом периоду знатно је порастао број виноградарских и винарских стручњака свих нивоа, што представља веома повољан чинилац за даље подухвате у овим гранама.

Производња и потрошња вина у свијету непрекидно расту, нарочито последњих десет година. Оне расту и у нашој земљи иако знатно спорије. Тежиште производње у свијету све се више помјера са конзумних на квалитетна вина, а то треба да буде и наша оријентација, што до сада није био увијек случај.

Производња вина у Југославији у послеријатном периоду развила се у савремено индустријско винарство засновано на савременој технологији вина, примјени научних достигнућа и модерне винарске технике. Но, и поред тога, производња вина у нашој земљи још је знатно скупља него у другим развијенијим виноградарским земљама, што је, такође, један од разлога релативно мале потрошње.

Вишефазни процес производње вина (производња грозђа, прерада, дорада, пласман) требало би, по узору на развијене земље, чврсто међусобно повезати у један производно-економски ланчани систем, који би омогућио рационалну организацију, специјализацију, подјелу рада, као и економску и технолошку међусобну зависност.

Прва фаза рада на рејонизацији виноградарства у нашој земљи мање-више је завршена. Тиме су остварени сви потребни услови да се приђе изради и устројству виноградарског катастра и заштити наших квалитетних и врхунских вина, односно виноградарских положаја.

Другог дана конгрес је радио у секцијама.

У секцији за виноградарство тема је била: сорта као фактор квалитета и чинилац унапређења виноградарства и, винарства у СФРЈ. У генералном реферату са том темом размотрени су, поред осталог, састав сората винове лозе у ближој прошлости и данас по појединим нашим републикама и рејонима, карактеристике важнијих сората у еколошким условима уже Србије, будућа оријентација при избору сората винове лозе, улога масовне и клонске селекције у повећавању приноса и побољшавању квалитета грозђа и вина, значај интродукције и стварања нових сората винове лозе. На крају је закључено да је састав винских сората у нас доста добар, али га треба и даље побољшавати било интродукованим било новоствореним сортама, као и ширењем већ заступљених висококвалитетних сората тежећи специјализацији и концентрацији производње, док у саставу сто-

них сората недостају висококвалитетне ране и позне сорте те би требало радити на попуњавању тих празнина и повећавању периода потрошње свјежег грозђа. Било би пожељно да се нови виногради подижу искључиво клонским садним материјалом. Интродуковане и новостворене сорте треба ширити тек пошто се у конкретним условима проуче и провјере њихове агробиолошке и технолошке особине.

Поднијето је и неколико кореферата и двадесетак радова о резултатима проучавања винских и стоних сората у разним крајевима наше земље. Из наше Републике поднијета су три саопштења: о резултатима проучавања сората за црна вина у Бемовском пољу, проучавање неких стоних сората винове лозе у околини Титограда и проучавања стоних и винских сората винове лозе у околини Улциња. Своје радове о овој теми саопштили су и проф. Стоев и Alleweldt.

Секција за винарство разматрала је „савремене тенденције у производњи вина“. У реферату са том темом приказани су укратко послјератни развој винарства у нас и у свијету, достигнућа и новине у преради грозђа, винификацији и њези вина, резултати научних истраживања и нова сазнања. На крају је закључено да су у развоју винарства постигнути крупни успјеси, али и да има још много проблема и доста отворених питања која чекају нова рјешења. Винарство је изашло из оквира домаће радности и развило се у велику индустрију. Сложеност и деликатност проблема који се сусрећу у савременој технологији вина захтијевају да се њима бави високо специјализовани кадар са високим степеном познавања фундаменталних и примјенених научних дисциплина. Реферат је пратило неколико кореферата и више научних саопштења.

Организација и економика, као чиниоци производње грозђа и вина, биле су предмет разматрања Секције за економику. У реферату су анализирана досадашња кретања површина под виноградима, производња грозђа и вина, производња лозног садног материјала, планирање и политика инвестирања у виноградарству а, такође, и пројекције утврђене планом развоја до 1985. године. Затим је указано на неке специфичности организације радних процеса и операција у виноградарству и разматрана структура трошкова производње, као и мјерила успјеха у производњи. На крају је закључено да би економским питањима у виноградарству требало посветити много већу пажњу како при избору производног правца и утврђивању оптималних капацитета, тако и при организацији земљишне територије, организацији рада, радних процеса и операција. Такође се указује на значај кредитне и пореске политике, као и познавања унутрашњег и

спољњег тржишта. И овој теми било је више кореферата и научних саопштења.

Трећег дана Конгрес је на пленарној сједници разматрао извјештаје о раду секција и предлоге закључака.

И у рефератима и у дискусији на пленуму и по секцијама испољена су различита гледања на правце даљег развитка нашег виноградарства. То је нарочито дошло до изражаја у питањима подизања винограда на плодним земљиштима у равници и примјене наводњавања у виноградима. Истицано је да то није у складу са оријентацијом на производњу квалитетних вина, какву, слично осталим виноградарским земљама, и ми прокламујемо. Помињане су многе непосредне и посредне штете које могу проистећи напуштањем квалитетних виноградарских положаја и сељењем винограда у равнице.

Виноградарство и винарство Југославије у послеријатном развоју претријело је веома значајан преображај, углавном кроз веома јак, и на најсавременијим концепцијама заснован, друштвени сектор. Велике површине плантажних винограда у једном комплексу по најмодернијим техничко-технолошким рјешењима, са квалитетним стојим и винским сортама, високим приносима и квалитетом, као и модерне велике винарије, какве имамо у многим нашим крајевима, нарочито у Македонији, тешко се могу наћи било гдје друго у свијету.

Конгрес виноградара и винара Југославије у Поречу био је особита прилика да се изврши смотра досадашњих успјеха у нашем виноградарству и винарству, да се критички размотри досадашњи рад на томе, да се уоче актуелни проблеми и укаже на могућности за њихово правилно рјешавање и, на крају, да се сусретну, боље упознају, и међусобно измијене своја искуства и гледишта бројни виноградарско-винарски стручњаци из свих наших крајева.

Др Марко Улићевић